

31 януари – закриване в класично-романтични краски

За разлика от други години, това издание на фестивала не се фокусира върху изпълнението на нови, непознати творби с преобладаващо авангардна композиционна техника. 2021 година е почти „залепена“ за юбилейната за Бетовен 2020 г. Напълно естествено присъствието на немския композиторски гений беше осезаемо и в двата симфонични концерта, но във финалния програмата стартира с Моцарт, продължи с Чайковски и завърши с Бетовен.

Оркестърът, дирижиран от един от най-нашумелите и утвърдени в нашия музикален живот в последно време наши диригенти- Найден Тодоров, започна с увертюра към операта „Сватбата на Фигаро“ от Моцарт. Този жизнерадостен сюжет, превъплътен във весела музикална драма има и едно от най-слънчевите като характер встъпления. Музиката се „втурва“ на кратки, но добре очертани дихания, с гамовидни построения нагоре и надолу, ярка главна тема, която изобилства с контрастни фрази, при които редуването на остри акценти създава хумористично-оптимистично настроение.

Едно от изискванията за оркестровия звук в тази увертюра е постигането на прозрачен, но не безизразен звук, бързи, но не negliжирани пасажии, които трябва да носят интонационно съдържателни ядра.

Изпълнението на оркестъра беше въздействащо, с добра артикулация, изработено технически от отделните групи в оркестъра. Поради прекалено бързото темпо, на моменти се усещаше натежаване на духовата група, която се стремеше да се възползва от по-бавния като реакции звук и да изпее някои красиво изваяни епизоди. Диригентът Найден Тодоров владееше уверено оркестровия апарат и успя да изгради леко и балансирано благодарната оркестрова фактура.

Солист в този концерт беше една от младите ни надежди в инструменталното изкуство- виолончелистът Атанас Кръстев. И той, като солистката в първия концерт Зорница Иларионова, е потомствен музикант. Баща му- Анатоли Кръстев е емблема на високото ниво на нашата виолончелова школа, музикантът с дълга и блестяща кариера у нас и в

чужбина. Концертите му са многобройни по целия свят, майсторските класове- също. Майката- известната музиколожка Нели Кулаксъзова, а по-голямата му сестра- активно концертиращ виолончелист и педагог в Австралия.

Най-младият представител на тази музикална фамилия - Атанас завършва с магистърска степен НМА „проф. Панчо Владигеров“, след което специализира при Наталия Шаховская в престижното Escuela Superior de Reina Sofia (Мадрид- Испания). Продължава да се усъвършенства с майсторски класове при почти всички най-значими съвременни виолончелисти- Давид Герингас, Наталия Гутман, Роберт Коен, Йо-Йо- Ма и др. Наградите му по международни конкурси са многобройни- „Музикална младеж“ – Белград, както и първи награди от авторитетни музикални състезания в Чехия, Австрия, Испания и др. Участва във всички реномирани български фестивали- „Софийски музикални седмици“, „Варненско лято“, а солист е и на най-известните наши оркестри.

За тържествения концерт за закриване на фестивала, солист и организатор бяха избрани виолончеловия „концерт“ от Чайковски- очарователните Рококо Вариации. Виртуозните предизвикателства към челото, красивите начални теми и техните модификации във вариационното развитие, гъвкавият ансамблов диалог между солист и оркестър са причина тази крупна инструментална пиеса да бъде обичана от изпълнители и публика.

Встъплението носи галантна танцувална тема в солиращия инструмент, която красиво подсказва бъдещите динамични и тематични метаморфози. Оркестровата интродукция пък отправя слушателя към лиричните картини от „Евгени Онегин“, като авторът категорично подсказва руския характер на музиката.

Чайковски се връща в тези вариации към позабравената традиция на редуване на солистична каденца и чаровно изваяна оркестрова интермедия, популярна във времето на Барока.

Без да преувеличавам бих определил прозвучаването на това произведение като върхът на фестивала. Прекрасна симбиоза между солист, диригент и оркестър, които неусетно преминаваха в този калейдоскоп от замислено лирични вариации, грациозно „увити“ в красиво феерично оркестрово платно, виртуозно устремяващи се челови

каскади, които за пореден път разкриват истинските възможности на този прекрасен звуково инструмент. Или майсторски докоснати на ръба на чуваемостта флажолети в най-високите възможни тонове. Всичко това, обединено от финална вариация, която радостно подема солист и оркестър към емоционалната кулминация, която поставя логичната точка на този прекрасен „рококо“ спектакъл.

Напълно заслужено солист, диригент и оркестър получиха възторжени и дълги аплаузи. Найден Тодоров се изяви като внимателен и неусетно наместващ се в драматургичното развитие акомпанятор, а Атанас Кръстев за пореден път изяви огнения си темперамент, перфектен виртуозитет, най-дълбоко прочувстван лиризъм и мъдро оформяне на музикалната форма. Това чухме и на биса, който подари той на щастливата публика- „Фантазия“ от Петър Христосков, еманация на български дух, достигнал признати и значими върхове още преди десетилетия.

Във втората част на концерта бе изпълнена втора симфония от Бетовен. Номерирана под оп.36, тя се определя като ранна от гледна точка на 9-те му симфонии, но и достатъчно зряла, ако погледнем цялостното му творчество, особено камерните произведения. Под оп. 30 са обединени три от значимите сонати за пиано и цигулка- 6, 7 и 8, а под оп. 31, също три, но само за пиано- 16, 17и 18, които определено се позиционират в зрелия период на творчеството на Бетовен. Те съдържат в своето развитие достатъчно присъщи на авторския стил елементи, характеристиката на които не би могла да се обърка с друг автор. Идеите и осъществяването им са толкова ярки, че клавирната соната №17 и цигулковата №7 се дават за нагледни образци на Бетовеновата композиторска мисъл, преминала творческата лаборатория на ранните камерни творби и постигнала своя баланс в тези камерни шедьоври.

Симфония №2 носи все още някои черти на предшествениците му. Наличието на встъпление към първата част, интонационният език, който е структуриран в традициите на ранната класика, оптимистичното като цяло настроение, което лъха от музиката, свързва тази творба с Хайдн и Моцарт. От друга страна, още в тази симфония личи, че досегашната форма не е достатъчна за могъщия, изпълнен със сблъсъци композиторски свят на Бетовен. Встъплението е доста по-дълго, ако го сравним с предходните примери, сблъсъците започват още в него и оформят една

миникулминация, която напомня първата тема от 1 част на Симфония №9. Майсторското преминаване от мрак към светлина не успява да се разреши, но запълва плътно встъплението, за да се „излее“ с весел гамовиден пасаж в първата тема на сонатното алегро. Независимо от характерните за стила акценти на слабо време, неочаквани хармонични решения и резки спадове, които не водят до разрешаване на конфликтите, музиката искри от бляскави кулминации, изяви на всички групи в оркестъра и убедително симфонично развитие. Едно от интересните решения е своеобразното удължаване на сонатното Алегро с кода, която сгъстява динамичната скала до максимум, едно възторжено ликуване в края.

Втората част е също новост по отношение на формата- Бетовен използва сонатна за бавна част, затова тя е и по-дълга от това, което сме свикнали да чуваме. Красива, спокойна (по Хайдновски) начална тема, която се разтила и обгръща пространството, неусетно завладява цялостния облик на частта. Дори контрастите са с приглушен характер. Едно прекрасно напомняне на ученика към своя учител, този, от когото е започнало утвърждаването на новата класическа форма.

Последните две части са изпълнени с движение, енергия и динамичен подем. Скерцото носи хумористично „намигване“ към сериозната публика, която не възприема Бетовен, като автор и на весели елементи. Последната част като че ли влиза в едно народно веселие, в което всичко носи оптимистични нотки. Гениално хрумване е отново включване на кода, като начин на удължаване на формата. При това, дългият оргелпункт на субдоминантовия „сол“ създава почти галактическо спокойствие, при максимално отдръпване на звука, което рязко „скача“ нагоре след дисонантно звучащия акцент на следващата умалена хармония.

Симфония, която не се свири много, но не отстъпва на следващите я признати от по-голямата част музиколози големи Бетовенови симфонии.

Диригент и оркестър постигнаха много добро изпълнителско покритие на сложната и изискваща дълбоки стилови познания фактура. Диригентът Найден Тодоров е музикант със сериозен артистичен бекграунд, възпитаник на Виенския Университет, диригент с дългогодишна практика у нас и в чужбина. Това му дава възможност да постигне гъвкав

контакт с всеки оркестър, независимо дали е основен или гостуващ изпълнител.

Симфонията беше добре изработена и може би ако в трета и четвърта част бяха избрани малко по-„щадящи“ като бързина темпа, релефът на линията и жанровостта на тематичния материал щяха да бъдат по-ярко очертани.

Концерт, аплодиран дълго и с любов от прекрасната пазарджишка публика. Като едно пожелание бих отправил към организационния комитет- добре е да има написани анотации към изпълняваните произведения, които или да се четат от дамата, която в момента само чете програмата (доста разкъсано), или да бъдат напечатани в програми, които да се раздават всяка вечер. Така публиката ще бъде далеч по-добре запозната с това, което става на сцената, особено що се отнася до нови и непознати произведения. А фестивалът е емблематичен в това отношение и подобен „бонус“ само ще подобри и без това отличната негова организация.

РОСТИСЛАВ ЙОВЧЕВ